

Röntgenogramm labakätest

Kadri Toit

Tartu 9.10.2013

Tallinn 15.10.2014

Projektsioonid

- PA PROJEKTSIOON:
  - peopesad vastu detektorit ja sõrmed välja sirutatud
  - randmed võimalikult paralleelselt
  - sõrmed harali
  - tsentreering labakäte III metakarpafalangeaal-liigeste (MKF) vahele
  - dorsofleksioon 10° (liigeshraigused)

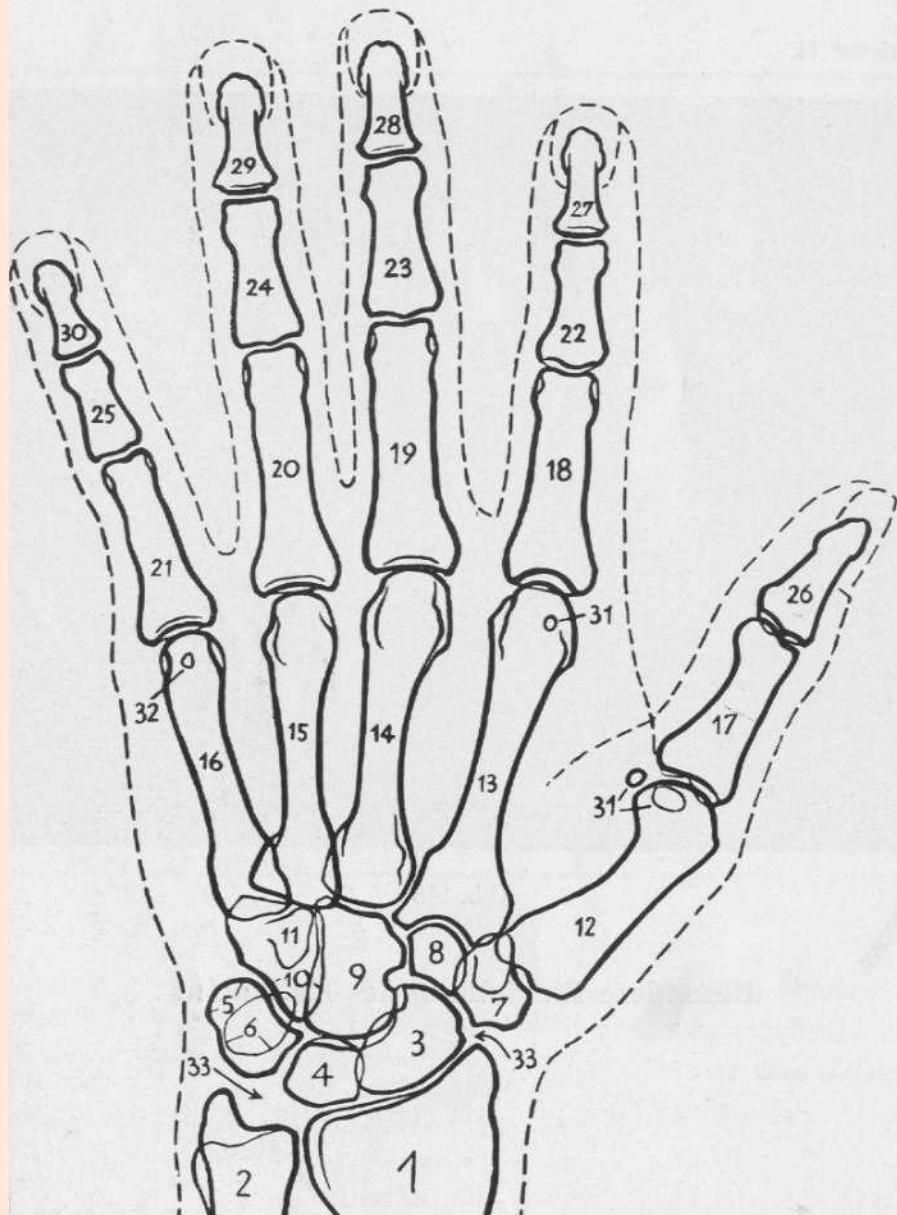
Labakäte otseülesvõte ilma kaldeta ja 10 kraadise kaldega

Projektsioonid (2)

- “Kandlemängija” ülesvõte (ü/v)
  - Põikiü/v osalises pronatsioonis
- “Pallipüüdja” e. Norgaardi projektsioon
  - Põikiü/v osalises supinatsioonis
  - Varajased eroosiivsed muutused radiaalsel
  - MKF liigeste subluksatsioonid (SLE)

Anatoomia

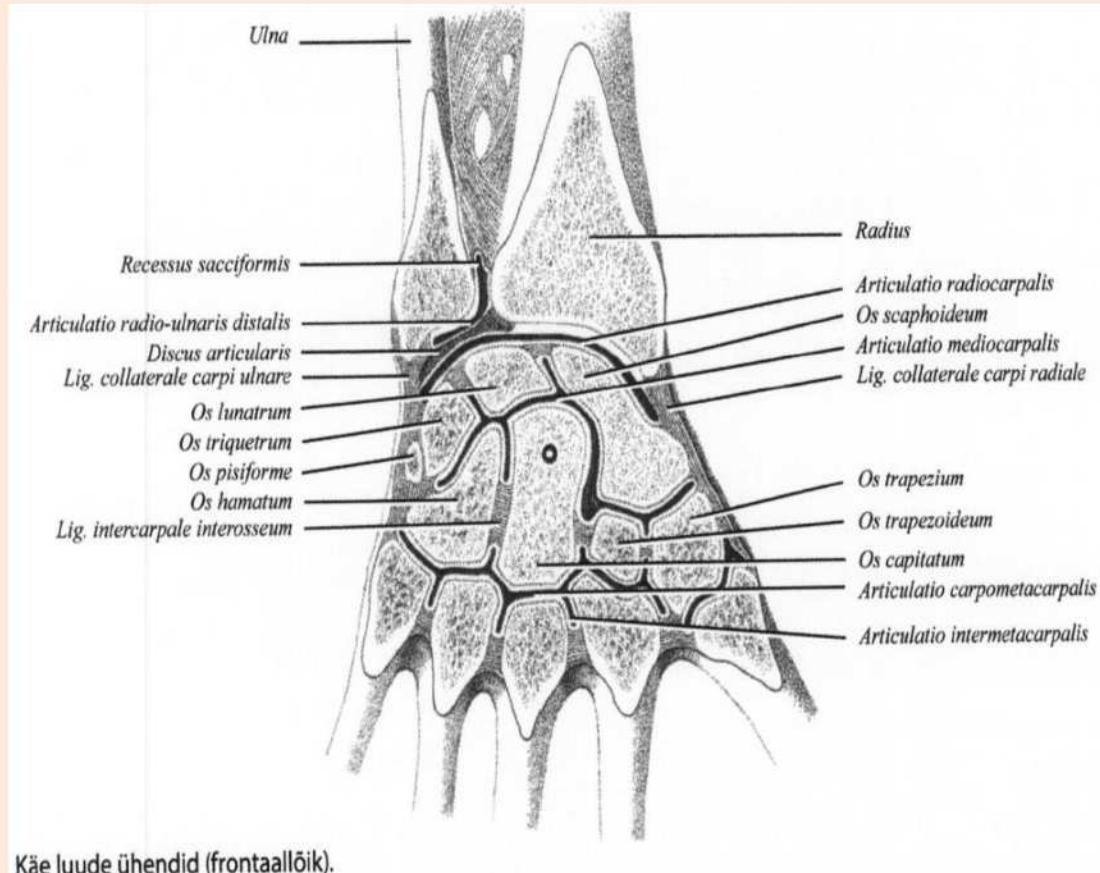

- 1-radius (kodarluu);
- 2-ulna(küünarluu);
- 3- os scaphoideum (os naviculare, lodiluu);
- 4-os lunatum (kuuluu);
- 5-os triquetrum (kolmkantluu);
- 6-os pisiforme (hernesluu);
- 7- os trapezium (os multangulum majus, trapetsluu);
- 8-os trapezoideum (os multangulum minus, trapetsoidluu);
- 9-os capitatum (päitluu);
- 10-os hamatum(konksluu);
- 11-hamulus ossis hamati;
- 12...16-ossa metacarpi I-V (I-V kämplaluu);
- 17...21-phalanges proximales digitorum (sörmede pöhilülid);
- 22...25-phalanges mediae digitorum II-V (II-V sörme kesklülid);
- 26...30-phalanges distales digitorum (sörmede lõpplülid);
- 31-ossa sesamoidea (seesamluud);
- 32-nn. luusaareke ehk enostoos (normivariant);
- 33-articulatio radiocarpalis.

Anatoomia (2)

- **Liigesvahemikud:**

- Interfalangeaalligeesed 1 – 2 mm
- Interkarpaalliigeesed 1,5 – 2 mm
- Radiokarpaalliiges 2 – 2,5 mm

Haigused

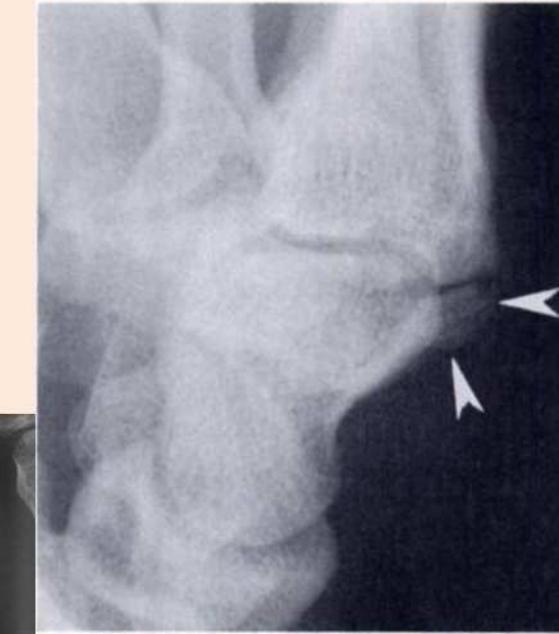
- Madelungi deformatsioon
- Karpaalsünostoos
- Lisarandmeluu
- *Os styloideum*
- Brahhüdaktüilia
- Lühike metakarpaalluu
- Lülide sünostoos
- Kahestunud pöial
- Kolme lüiline pöial
- Kirneri deformatsioon
- Makrodaktüilia
- Turneri sündroom
- Marfani sündroom
- Akondroplaasia
- Fibrodüsplaasia
- *Osteogenesis imperfecta*
- Osteopoikoos
- Melorheostoos
- Ehler-Danlosi sündroom
- Hurleri sündroom
- Lipomatoosne makrodüstroofia
- Karpaalkanalisündroom
- Ganglioni
- Glomustuumor
- Kõõlutupe hiidrakktuumor
- Degeneratiivsed haigused
- Reumatoidartrit
- Anküloseeriv spondüliit
- Psoriaatiline artrit
- Reiteri sündroom
- Süsteemne luupus
- Dermatomüosiit, polüümüosiit
- Skleroderma
- Podagra
- Hemokromatoos
- kondrokaltsinoos
- Sarkoidoos
- Sünoviaalosteokondromatoos
- Neuropaatiline osteoartropaatia
- Silikonsünoviit
- Bulloosne epidermolüüs
- Osteolüüs koos sünoviidiga
- Metastaasid
- Osteosarkoom
- Fibrosarkoom
- Ewingi sarkoom
- Sünoviaalsarkoom
- Müeloom
- Enostoosid
- Osteoidosteooom
- Subunguaalne eksostoos
- Enkondroom
- Enkondromatoos
- Hiidrakktuumor
- Luutsüst
- Luusisene lipoom
- Aneurüsmaatiline luutsüst
- Pageti haigus
- Luusisene ganglion
- Epidermoid tsüst
- Osteoporoos
- Regionaalne osteoporoos
- Amüloidooos
- Hüpotüroidism
- Akromegaalia
- Tuberkuloos

Haigused

- Arengulised variandid
- Liigeshaigused
  - Osteoartroos
  - Reumatoidartriit
  - Podagra
  - Psoriaas
- ...
- Luuhaigused
  - Enkondroom
  - Hiidrakktuumor
- Pehmekoehaigused
  - Glomustuumor

Arengulised variandid

- Karpaalsünostoos
  - Karpaalluude vaheline fibroosne või luuline ühendus
  - Sagedaim on kuuluu ja kolmkantluu vaheline sünostoos, millega kaasneb sageli lodiluu ja kuuluu vahelise liigesepilu laienemine (nn. Terry Thomase tunnus)
- *Os styloideum*
  - Randme dorsaalsel pinnal olev lisaluu, simuleerib murdu
- Kuuluu tüüp 2
  - Kuuluu ja konksluu vahel on liiges

Radiology 1985; 156:29-31

<http://radiopaedia.org/articles/lunotriquetral-coalition>

Malformatsioonid

- Brahhüdaktüülia – lühikesed lülid (sõrmed)
- Brahhümetakarpaalia – lühikesed metakarpaalluud
- Kamptodaktüülia – sõrmede püsiv fleksioon
- Klinodaktüülia – sõrme kurvatuur mediolateraalse asetsusega (tavaliselt V sõrme)
- Polüdaktüülia – üle 5 sõrme ühel käel
- Oligodaktüülia – alla 5 sõrme ühel käel
- Sümfalangism – lülide vahelis(t)e liiges(t)e puudumine
- Sündaktüülia – sõrmed omavahel ühenduses

Siamang (*Symphalangus syndactylus*)

Liigeshraigused

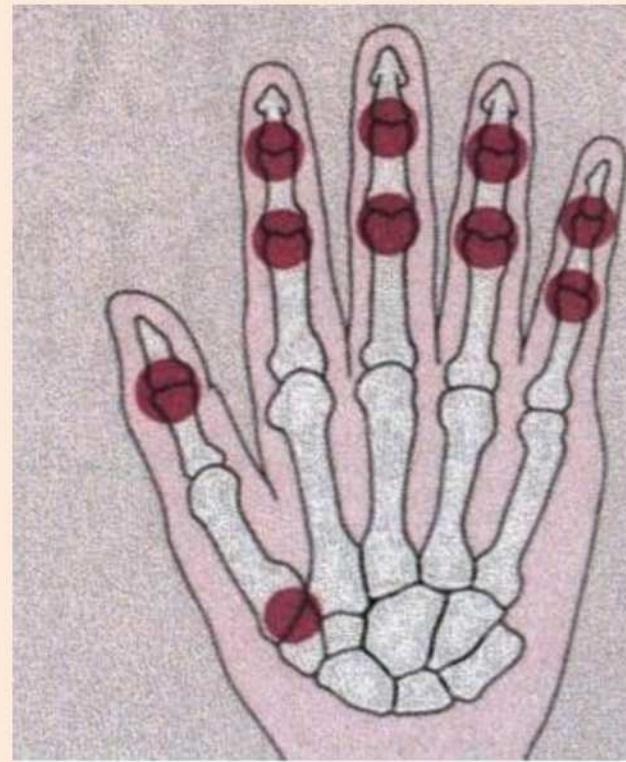
Liigeste röntgenogrammi ABCDE`S

- A** • *Alignment* – subluksatsioon, translokatsioon
- B** • *Bone* – tihedus, proliferatsioon
- C** • *Cartilage* – fokaalne defekt, difuussed muutused
- D** • *Distribution* – mono-, oligo- ja polüärtriit; sümmeetrisiline/asümmeetrisiline; mis liigesed
- E** • *Erosions* – kas ja kus?
- S** • *Soft tissues* – turse, kaltsifikaadid

Osteoartroos

D

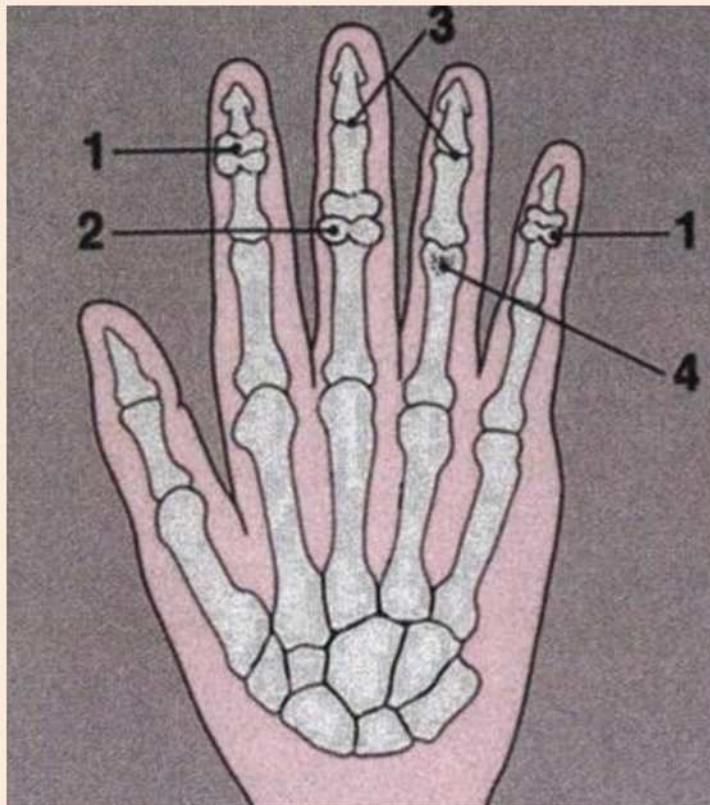
- I karpometakarpaallüiges (KMK)
- Distaalsed ja proksimaalsed interfalangeaallüigesed (DIF ja PIF)
- Käeliigeste haaratus võib olla erinevalt suurtest liigestest sümmeetriline
- Randme- ja metakarpofalangeaallüigesed (MKF) on harvem primaarsest OA-st haaratud, siin enamasti sekundaarne OA

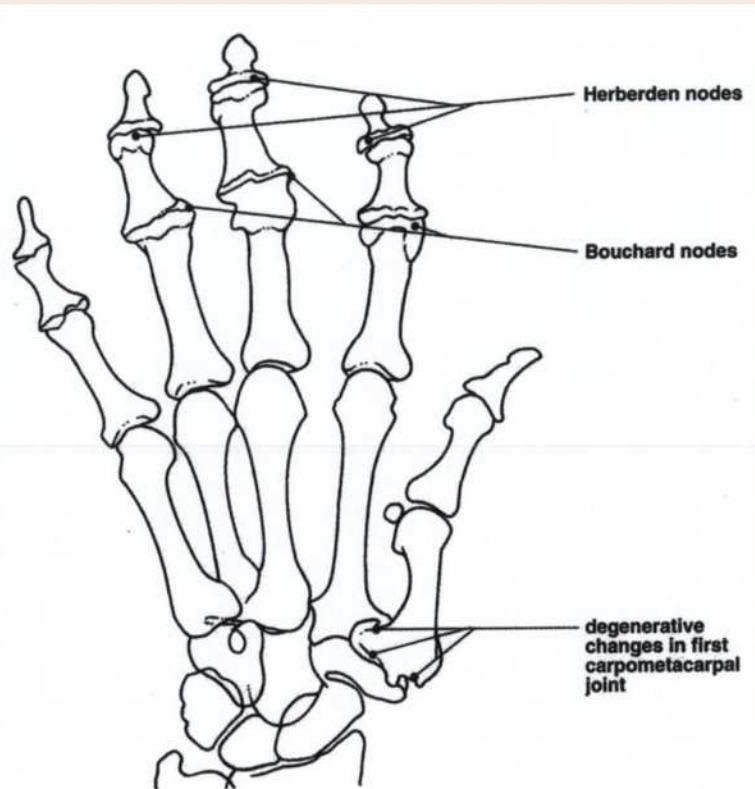
Osteoartroosi röntgenoloogilised tunnused

- Osteofüüdid (koormust mittekandvas lokalisatsioonis, servmised)
- B • Subkondraalse luu skleroos (luu remodelleerumine)
- Subkondraalsed tsüstdid
- C • Liigesvahemiku ebaühtlane kitsenemine (va. interfalangeaallüigesed)
- Osteopeeniliste muutuste puudumine
- E • Luuerosioonide puudumine

Käeliigeste osteoartroos

1. Heberdeni sõlmed DIF liigestes
2. Bouchardi sõlmed PIF liigestes
3. Liigesvahemiku ahenemine
4. Subkondraalne skleroos

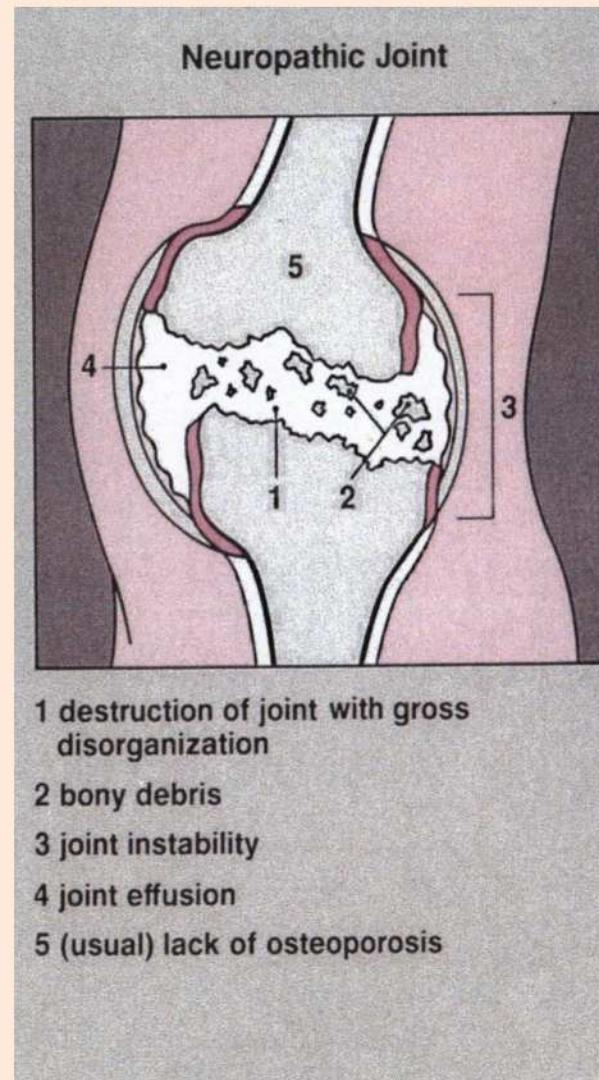

Atüüpiline osteoartroos

- Ebatüüpiline lokalisatsioon (nt. MKF liigesed)
- Ebatüüpiliselt noor iga ja väljendunud leid
- Põhjused:
  - Trauma
  - Ladestushaigused
  - Neuropaatiline liiges
  - Hemofiilia

Neuropaatiline liiges

- Neurosensoorsest defitsiidist tingitud luu ja liigese destruktisoon
- Põhjused: diabeet, süringomüeelia, süüfilis, leepra
- Radioloogiliselt destruktiivne osteoartroos
- Ülajäseme haaratus harva, siin põhjuseks tavaliselt diabeet ja leepra

Leepra

- Leepra kahjustab nahka ja perifeerseid närve
- Luumuutused tekivad tavaliselt traumade ja sekundaarsete infektsioonide tagajärjel
- Liigeste subluksatsioonid
- Kujunevad kontraktuurid, luu resoptsioon, luude pikkus ja laius vähenevad; luu otsad muutuvad kitsaks – “lakutud kommpipulga” tunnus (*licked-candy-stick sign*)

Leepra

Parema labajala, labakäe ja küünarliigese deformatsioonid üle 20 aasta. Nahamuutused.

Umbes 50 a. tagasi hakkas parem labakäsi deformeeruma - lõhed sõrmede painutuspindadel, lisandus painutuskontraktuur; valutundlikkus puudub.

80-ndatel hakanud parema käe V sõrm jupphaaval lühemaks jäama (veritsust ega valu ei kaasnenuud).

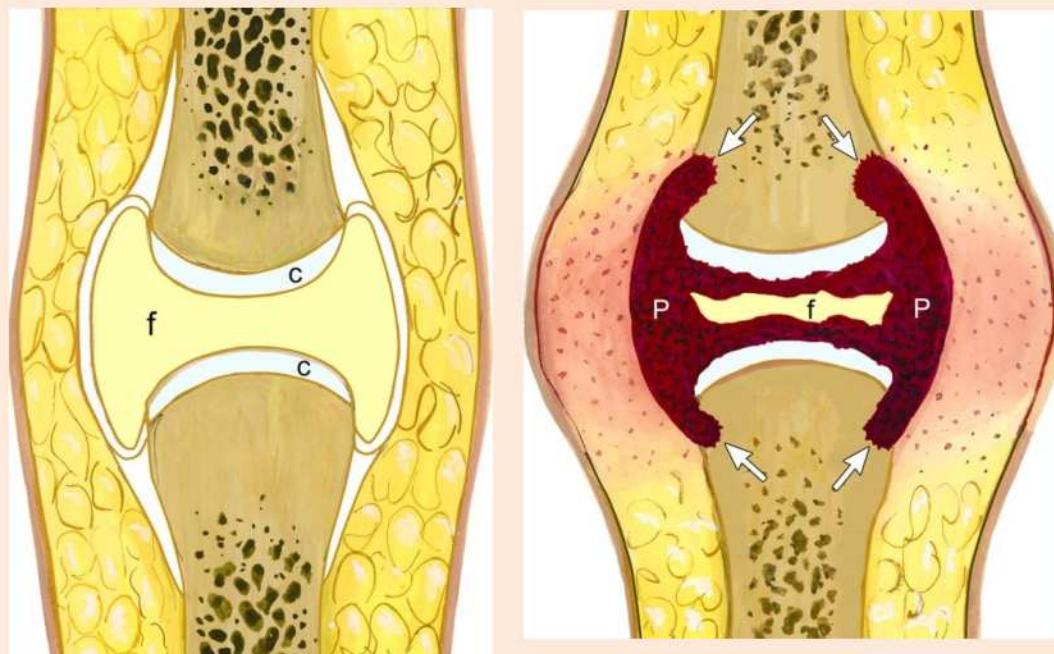
Bakterioskoopial leitud mükobakterite kogumikud.

Kliiniliselt diagnoositud leepra.

TÜK 2011

Põletikulised artriidid

- Heterogeenne haiguste grupp, mille ühiseks tunnuseks on põletikuline pannus, mis destrueerib kõdre ja luid.

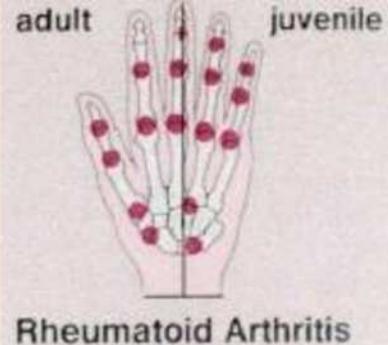

Normaalne sünoviaalliiges ja artriidist haaratud liiges

Radioloogilised tunnused:

- Pehmekoeline turse
- Periartikulaarne osteopeenia
- Erosioonid (algul servmisel)
- Liigesvahemiku ühtlane kitsenemine

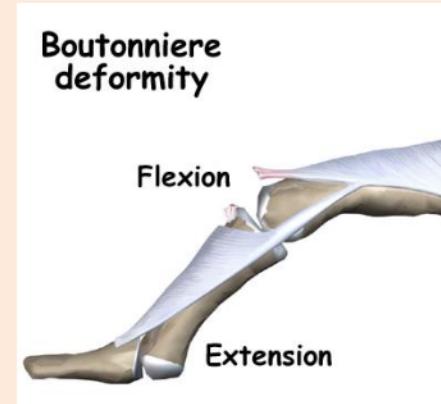
Reumatoidartriit

- Autoimmuunne haigus **sümmeetrilise erosiivse** sünoviidiga.
- Krooniline kulg ägenemiste ja remissioonidega
- 1% täiskasvanud elanikkonnast, N:M 3:1
- Põletikuline **pannus**, mis põhjustab kõhere lagunemist, usuuride, pragude ja sekvestrite teket
- Lõppfaasis moodustub luulis-fibroosne **anküloos**
- MKF-, PIF-, randme-, radiokarpaal-, distaalne radiooulnaarliiges
- Teised lokalisatsioonid: labajala-, puusa-, põlve-, õla-, sakroiliakaalliigesed, C1/C2 liigesed (*dens'i* haaratus)

Reumatoidartriit (2)

- E** • Luu erosioonid esmasena sageli **II - III metakarpaalluu pähikus, küünarvarreluu tikkeljätkes**
- D** • Liigeste **sümmeetiline** haaratus
  - Ulnaarne deviatsioon (MKF)
- A** • Luigekaela deformatsioon: hüperekstensioon PIF ja fleksioon DIF liigestes
  - Boutonniere`i deformatsioon: fleksioon PIF ja hüperekstensioon DIF liigestes
  - Sünoviidi tõttu haaratud kõõlustuped, bursad
- B** • Periartikulaarne osteopeenia
- C** • Liigesvahemiku ühtlane ahenemine

Reumatoidartriit (3)

- Larseni röntgenoloogiline klassifikatsioon:
  - 0 – normaalne
  - 1 – vähemalt üks järgmistest: pehmete kudede turse, periartikulaarne osteopeenia, vähene liigespilu kitsenemine
  - 2 – kindel varajane muutus (marginalsed erosioonid, liigespilu kitsenemine)
  - 3 – keskmise destruktiivne muutus (hulgaliselt erosioone, pseudotsüstdid)
  - 4 – raske destruktiivne muutus (lisaks subluksatsioonid)
  - 5 – moonutav muutus (anküloos)

V staadiumi reumatoideartriit

TÜK

39

60-aastane naine.

Reumatoidartriiti põdenud
üle 10 aasta.

V staadiumi RA muutused.
Paremal II – V
metakarpofalangiaalliigeste
endoproteesid.

09.2013 TÜK

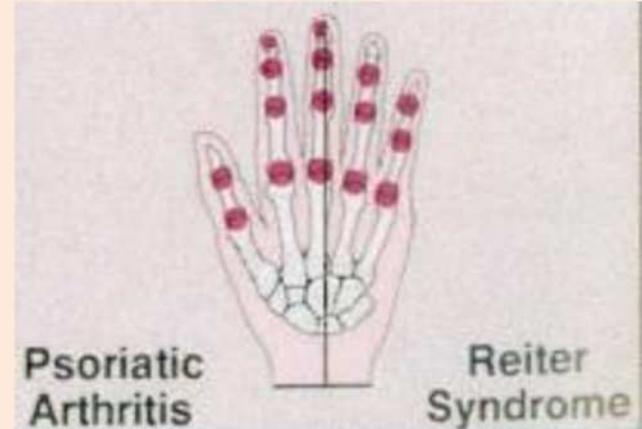
Erosiivne osteoartroos

- Progresseeruva kuluga artriit
- Esinevad nii osteofüüdid kui tsentraalsed erosioonid
- Tsentraalsel erosioonid, marginaalsel luu proliferatsioon - tekib nn. "kajakatiiva" tunnus
- Haarab proksimaalseid ja distaalseid interfalangeaalliigeseid
- Hilisfaasis tekib anküloos
- Puuduvad marginaalsed erosioonid ja osteopeenia

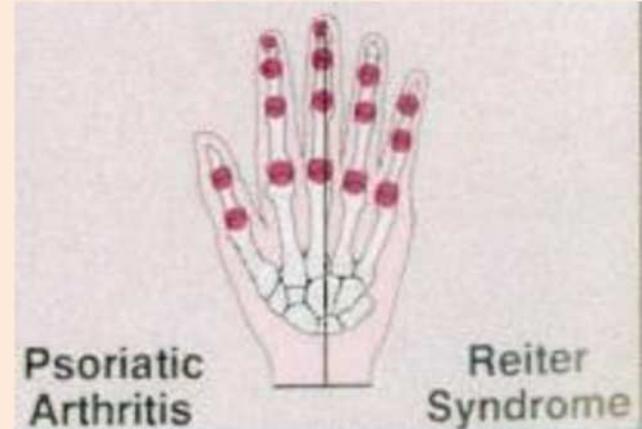
Spondüloartropaatia

- Haiguste grupp, mille ühisteks tunnusteks
  - Reumatoidfaktor negatiivne
  - Perifeerne artriit
  - Sakroiliit spondüliidiga või ilma
  - Perekondlik aggregatsioon
- Siia gruppi kuuluvad
  - Anküloseeriv spondüliit
  - Reaktiivne spondüliit/Reiteri sündroom
  - Psoriaatiline artriit
  - Põletikulise soolehaigusega assotsieeruv artriit
  - Mittediferentseerunud spondüloartropaatia

Spondüloartropaatia

- Haiguste grupp, mille ühisteks tunnusteks
  - Reumatoidfaktor negatiivne
  - Perifeerne artriit
  - Sakroiliit spondüliidiga või ilma
  - Perekondlik aggregatsioon
- Siia gruppi kuuluvad
  - Anküloseeriv spondüliit
  - Reaktiivne spondüliit/Reiteri sündroom
  - **Psoriaatiline artriit**
  - Põletikulise soolehaigusega assotsieeruv artriit
  - Mittediferentseerunud spondüloartropaatia

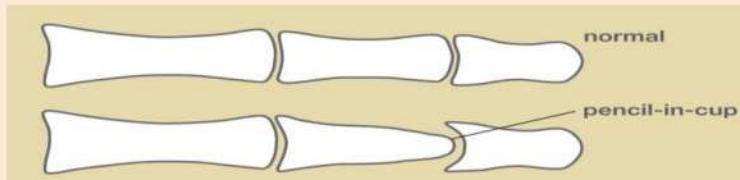
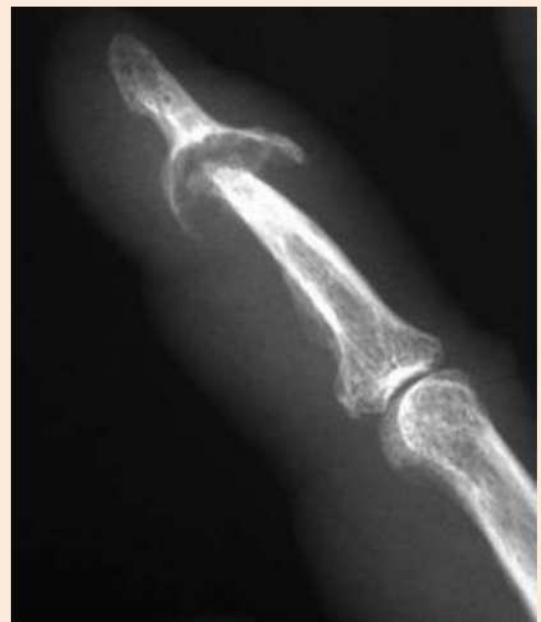
Psoriaatiline artriit

- 5 alagruppi:
  - Klassikaline psoriaatiline artriit
    - Küunte muutused, lõpplülide erosioonid, **DIF** ning PIF liigeste haaratus
  - Mutileeriv artriit (*Arthritis mutilans*) – väljendunud deformatiivsed muutused (*opera glass/pencil-in-cup* deformatsioonid)
  - Sümmeetrisiline polüartriit
  - Asümmeetrisiline oligoartriit
    - kogu sõrme haarav pehmete kudede turse
  - Spondüloartropaatia

Psoriaatiline artriit (2)

- Kätel haarab **distaalseid** ja proksimaalseid interfalangeaalligiiseid
- Röntgenoloogilised tunnused:
  - Põletikulise artriidi tunnused: liigespilu kitsenemine, servmised erosioonid, pehmekoeline turse, anküloos, subluksatsioonid
  - Lõpplüli erosioonid
  - Periosti paksenemine (periosttiit)
  - Luuline proliferatsioon - põhjustab liigeselähedase luu servade ebaühtlase ja hägusa välimuse
  - Nn. „pliiats topsis“ (*pencil-in-cup*) deformatioon – lüli dist. ots kitsas, proks. ots laieneb
  - Entesiit

Psoriaatiline artrii

Jacobson J A et al. Radiology 2008;248:378-389

Psoriaatiline artriit või erosiiivne artroos

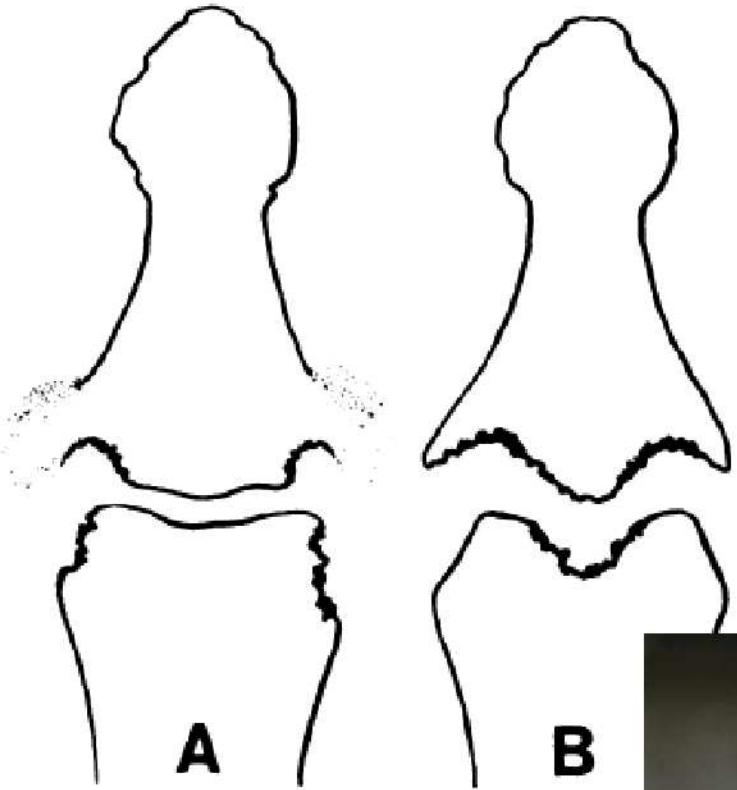

Fig. 20.—DIP joint. **A**, Bare area erosions of psoriatic ears"). **B**, Subchondral erosions of erosive osteoarthritis (

Foto: Paul Cecil

24-aastane mees, kes on põdenud psoriaatililist artriiti 4 aastat.
Polüartriit, entesopaatiad, daktüliit.
Erosioonid, periosti reaktioon, liigesvahemiku kitsenemine.

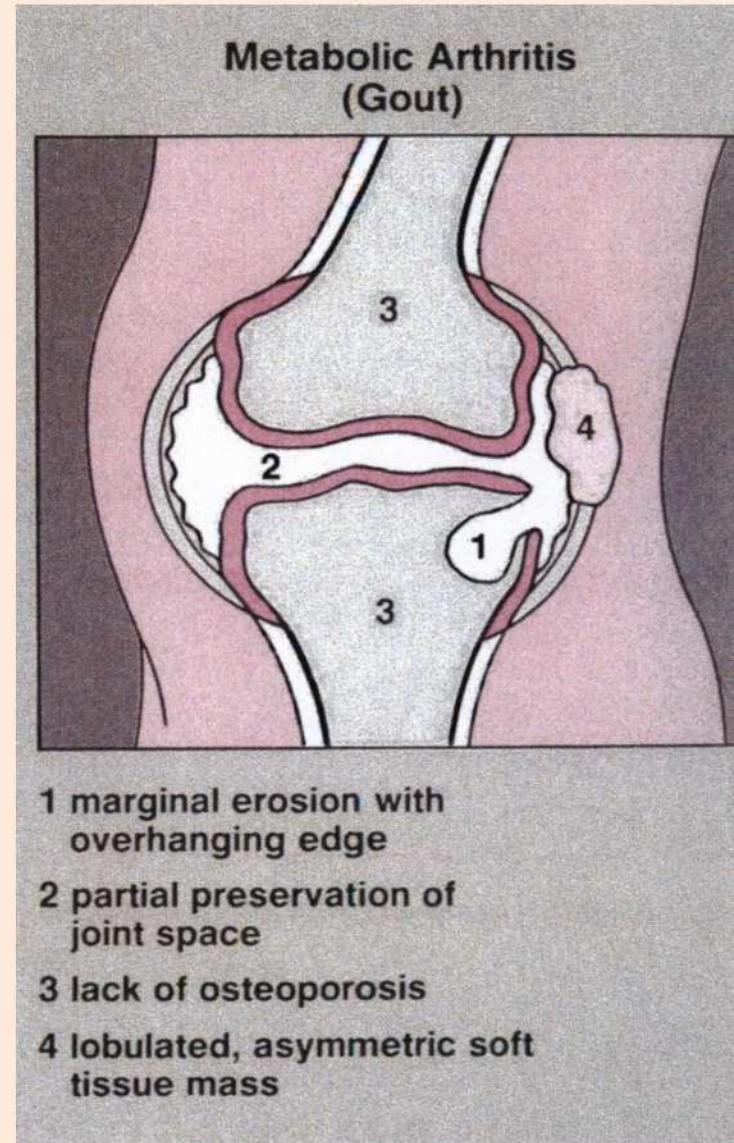
Septiline artriit

- Ühe liigese haaratus
- Tavaliselt hematogeenne külv
- Röntgenoloogilise leid iseloomulik põletikulistele artriitidele:
  - periartikulaarne osteopeenia
  - liigesvahemiku ühtlane kitsenemine
  - luulised erosioonid
  - pehmekoe turse

Podagra

- Kusihappekristallid sünoviaalvedelikus, periart. pehmetes kudedes ja luus (toofused), neerudes
- Interfalangeaalligesed
- Röntgenoloogilised muutused kujunevad aastate (ca. 5a.) möödudes
  - Toofuste teke
  - Liigeste lähedased sklerootiliste kontuuridega erosioonid (toofuste avanemistest)
  - Sekundaarne osteoartroos
  - Liigespilu ahenemine
  - Osteopeenia puudub

Podagra

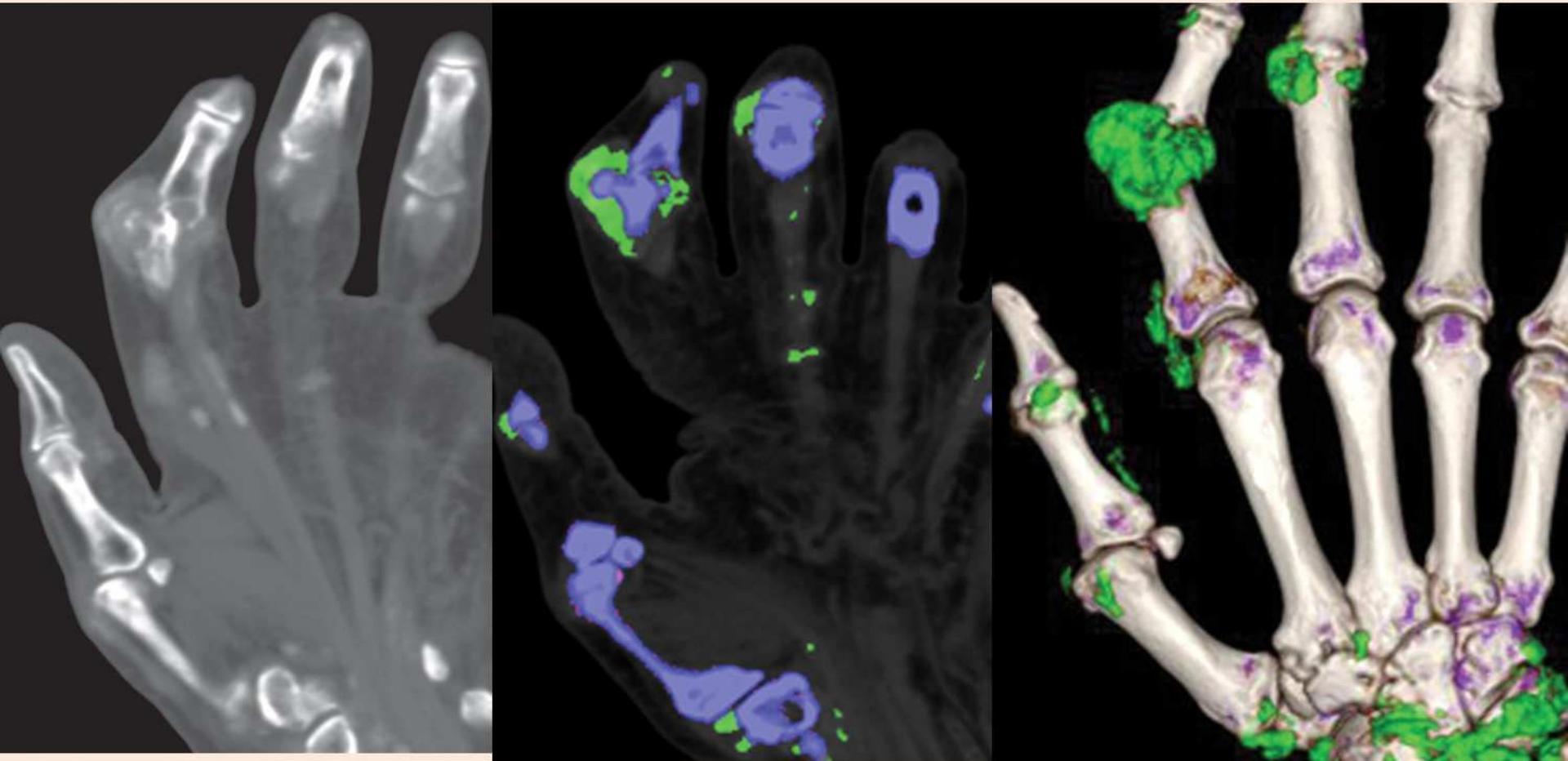

Desai M A et al. Radiographics 2011;31:1365-1375

Podagra

- Kahe energiaga KT ja spetsiaalne tarkvara
  - Võimalik visualiseerida kusihappekristalle
  - Eristada kusihappekristalle kaltsiumit sisaldavatest struktuuridest
  - Ebaselga diagnoosi korral
  - Eristada ägedat ja kroonilist haigust
  - Välistada podagra

Podagra.

Desai M A et al. Radiographics 2011;31:1365-1375

Pürofosfaatartropaatia

- Pürofosfaatkaltsiumi kristallide ladestumine kõhre ja sünoviaalkesta
- Esinevad perioodilised ägenemised (**pseudopodagra**) ja krooniline artropaatia
- Levimus üle 60a. 8%, üle 85a. 27%
- N:M 2-7:1
- Puusaliiiges, sümfüüs, põlveliiges, küünarliiges ja ranne
- Diagnoosi aluseks liigeskõhre kaltsifikaadid röntgenülesvõteteil (**kondrokaltsinoos**) ja pürofosfaatkaltsiumi kristallid sünoviaalvedelikus

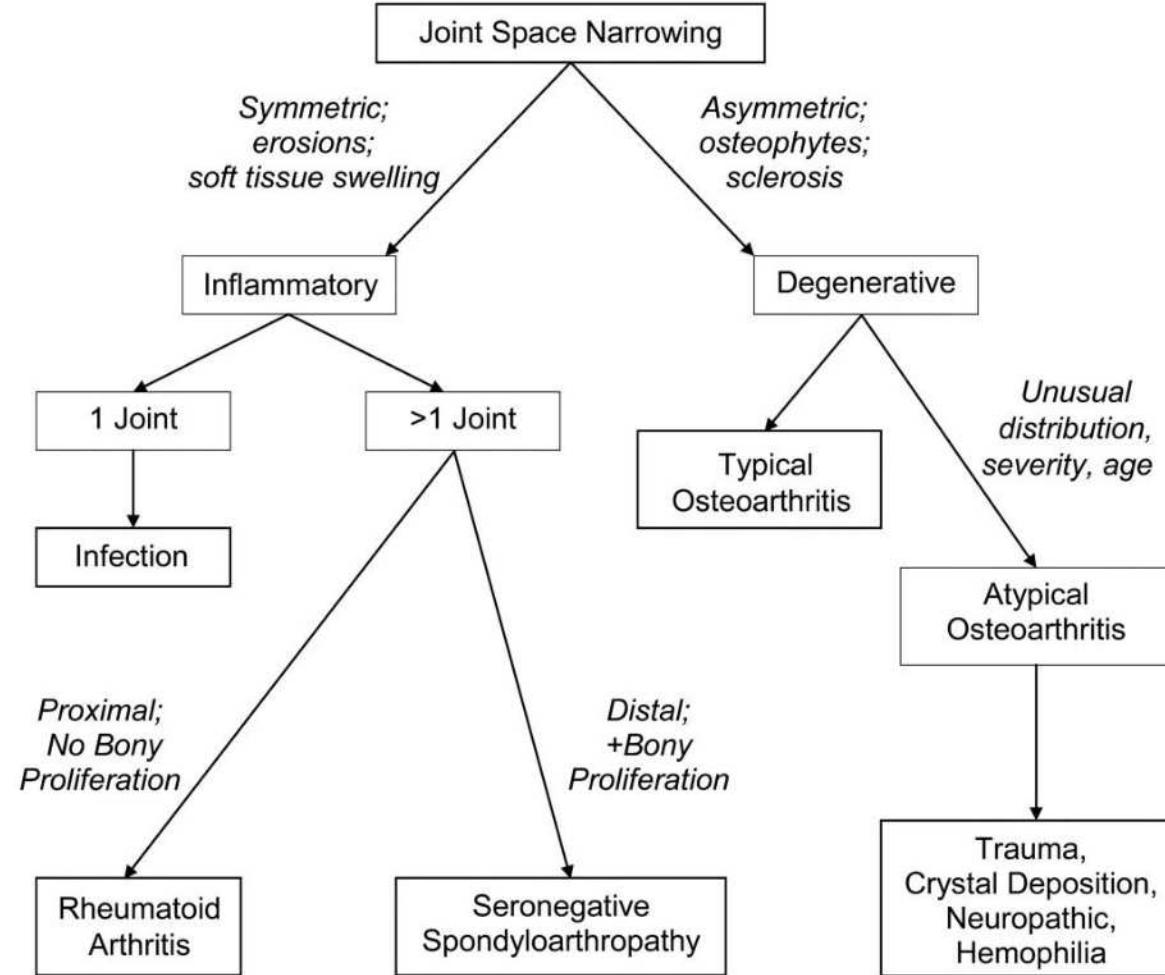
Manaster B.J. Musculoskeletal Imaging. The Requisites. 2013
Birkenfelt R. Reumatoloogia. 2000

Pürofosfaatartropaatia

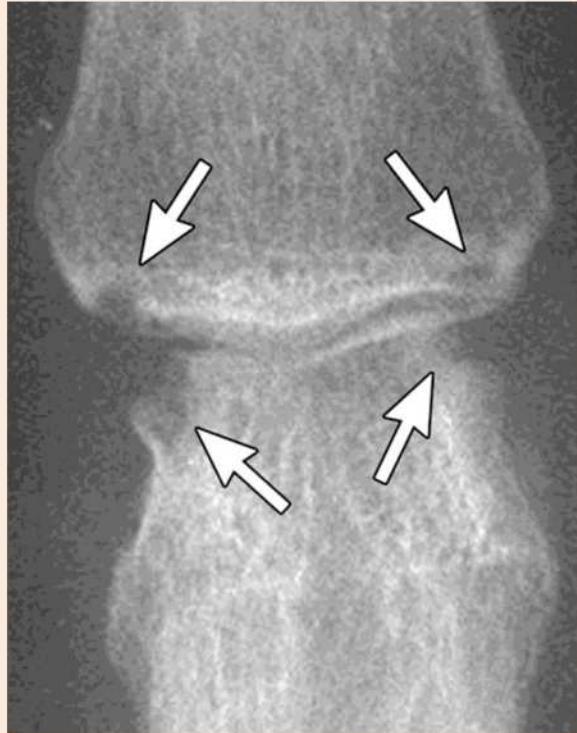

II ja III MKF liigeses liigespilu
ahenemine, skleroos,
subkondraalsed tsütid,
osteofüüdid

Fibrooskõhre lubjastused (nool)

Reumatoidartriit

Osteoartroos

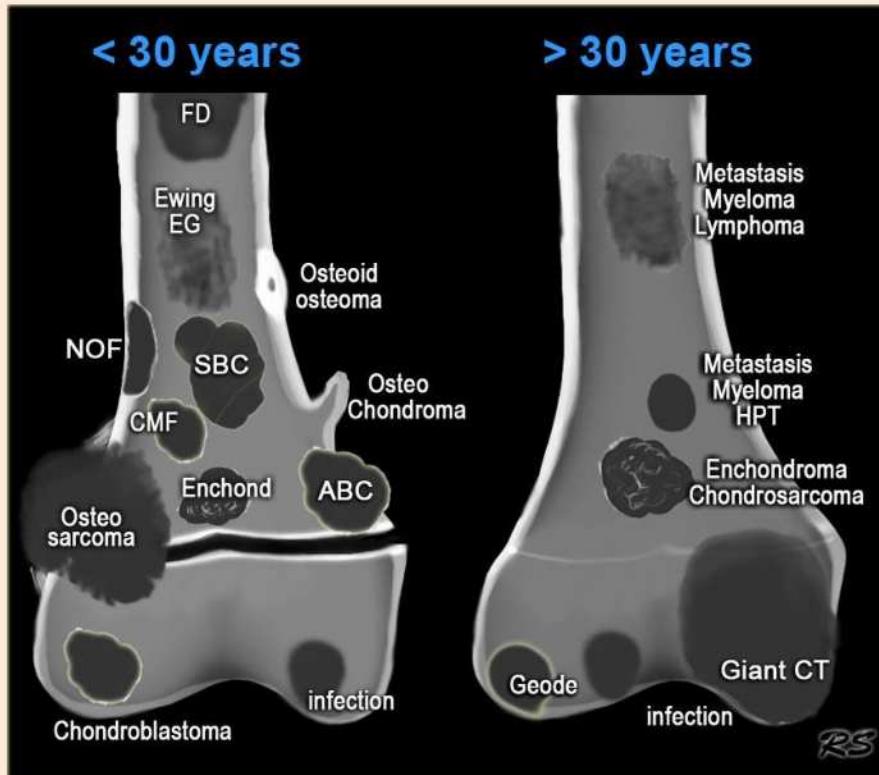

- Osteopeenia
- Liigespilu kitsenemine
- Pehmete kudede turse
- Erosioonid (servades)

- Liigespilu kitsenemine
- Osteofüüdid
- Subkondraalne skleroos
- Subkondraalsed tsüstdid

Luuhaigused

Luutuumorid

- Tuumori radioloogiline morfoloogia:
  - Lüütiline/sklerootiline
  - Hästi/halvasti piirdunud
- Patsiendi vanus
- Lokalisatsioon
- Labakätes sagedaseimad **enkondroom ja hiidrakktuumor**

Luutuumorid

Enkondroom

- Hästi piirdunud, lüütiline, lubjastustega (labakäte luudes ka ilma)
- Intramedullaarsel
- Asümpтоматiline, patoloogiline murd
- Igas vanuses
- Vahel mitmekoldeline
- Faalanksid, reieluu, õlavarreluu

Hiidrakktuumor

- Osteolüütline, hästi piirdunud
- Epifüüs ja subkondraalsel paiknev lesioon
- Aeglaselt progresseeruv valu ja turse
- 20.-40. eluaastal
- Väga harva mitmekoldeline
- Reieluu, sääreluu, pindluu, õlavarreluu ja kodarluu distaalosa

Enkondroom

Hiindrakktuumor

- 71-aastane naine
- Labakäe süvenev valu ja deformatsioon 6 kuu vältel
- III metakarpaalluus osteolüütline tuumor

Vanus: Enkondroom

Kliinik: hiidrakktuumor

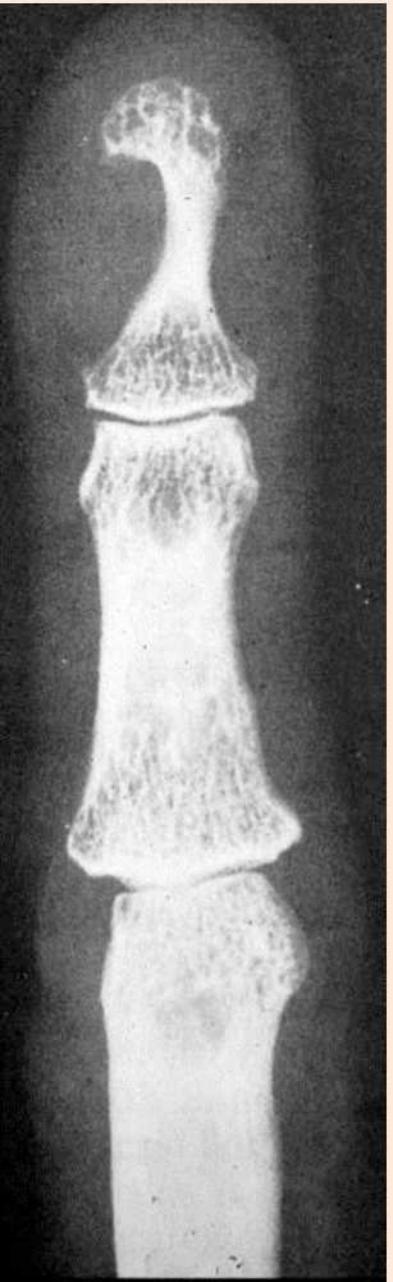
Histoloogiliselt hiidrakktuumor

Pehmekoehaigused

Süsteemne erütematoosne luupus

- Käe liigeste haaratus väga sage
- Labakäe liigeste sümmeetrische haaratus
- MKF ja PIF liigeste mittefikseerunud subluksatsioonid, tingitud liigeskapsli ja ligamentide kahjustusest (põiki- ja külgülesvõtted)
- Periartikulaarne osteopeenia
- Pehmete kudede turse
- Distaalsete lülide **skleroos**
- Luu erosioonid puuduvad, liigesvahemiku kitsenemine harva

Glomustuumor

- Beniigne vaskulaarne tuumor
- 20.-40. eluaastal
- Sinised sõlmed sõrmeotstes (sageli küünite alusi)
- Reageerivad valuga temperatuuri muutustele
- Röntgenogrammil halvasti visualiseeritavad, kuid võivad põhjustada luu destruktsiooni

Kokkuvõte

- Labakäte ülesvõte tehakse tavaliselt liigeshraiguste diagnoosimiseks
- Samas peaks mõtlema ka kõikidele muudel võimalikele haigustele

Tänan!

Dr. Karin Veske

Dr. Raili Müller

Dr. Sandra Tälli

Kirjandus

- Projektsiooniline anatoomia. R. Uibo 2006
- Radiographic Positioning. Second edition. R. L. Eisenberg et al.
- Radiographic Projections for the Diagnosis of Arthritis of the Hands and Wrists. June 1981 Radiology, 139, 577-581.
- Orthopedic imaging. A practical approach. M. W. Chapman 2004
- Reumatoloogia. R. Birkonfeldt, T. Haviko, R. Kallikorm, L. Päi, S. Päi, L. Veinpalu. Medicina 2000
- Radiographic Evaluation of Arthritis: Degenerative Joint Disease and Variations. J. A. Jacobson et al. September 2008 Radiology, 248, 737-747.
- Radiographic Evaluation of Arthritis: Inflammatory Conditions. J. A. Jacobson et al. August 2008 Radiology, 248, 378-389
- Imaging Findings in Systemic Lupus Erythematosus Lalani T. A. Et al July 2004 RadioGraphics, 24, 1069-1086.

Kirjandus

- Inimese anatoomi. A. Lepp. 2013
- Variants, pitfalls and asymptomatic findings in wrist and hand imaging. Pfirrmann Ch. W. A. Et al. European Journal of Radiology 2005 56:286–295
- <http://radiopaedia.org/articles/giomangioma>
- Subungual Tumors: Clinicopathologic Correlation with US and MR Imaging Findings Baek H. J. Et al. October 2010 RadioGraphics, 30, 1621-1636.
- Neuropathic Osteoarthropathy: Diagnostic Dilemmas and Differential Diagnosis. Jones E. A. Et al. RadioGraphics 2000; 20: S279–S293
- Radiographic Evaluation of the Wrist: A Vanishing Art. Loredo R. A. Elsevier 2005
- The Carpal Boss: An Overview of Radiographic Evaluation. Conway W. F. Radiology 1985; 156:29-31
- Burgener F. A. And Kormano M. Differential diagnosis of conventional radiology 1991
- Imaging of Giant Cell Tumor and Giant Cell Reparative Granuloma of Bone: Radiologic-Pathologic Correlation Murphey M D et al. Radiographics 2001;21:1283-1309

